

Meester Kackadorisprijs 2005, de nominaties

Uit een flink aantal aanmeldingen heeft de jury van de Mr. Kackadorisprijs 2005 de volgende shortlist van negen kandidaten vastgesteld, die in alfabetische volgorde hieronder kort worden geïntroduceerd.

De prijs is, zoals bekend, bestemd voor 'instellingen, personen of ondernemingen die in belangrijke mate hebben bijgedragen aan de verspreiding in daad, woord of geschrift van de kwakzalverij in Nederland' (voor het complete reglement zie *NTtdK*, juni 2003, p. 1-2). In 2003 viel deze prijs ten deel aan de grote ziektekostenverzekeraar Zilveren Kruis Achmea, terwijl in 2004 de Bommelse huisarts Paul van Dijk werd verkozen. De acht genomineerden zijn inmiddels per brief op de hoogte gesteld van hun kandidatuur. Op zaterdag 12 november 2005 zal de winnaar tijdens het jubileumsymposium worden bekend gemaakt, waarna deze - indien aanwezig - in de gelegenheid zal worden gesteld een kort dankwoord uit te spreken.

Wellicht dat sommige leden teleurgesteld zijn nu zij niet de door hen aangedragen kandidaat in de shortlist zien prijken. De jury laat weten dat het opnieuw nomineren van de KNMvD tekort zou doen aan de inspanningen in die kring om de KNMvD-Werkgroep Veterinaire Homeopathie ten grave te dragen. De tekenen zijn op dit punt inmiddels gunstig. De nominatie vorig jaar van de faculteit der farmaceutische wetenschappen te Utrecht heeft aldaar geleid tot beschaamde reacties en het onderwijs in homeo- en fytotherapie is er beëindigd.

De shortlist

ACTA • De afdeling Materiaalwetenschappen (hoofd Prof.dr. A.J. Feilzer) doet onderzoek naar metaalallergie met de zg. MELISA-test. Metaalallergie zou een rol spelen bij aandoeningen in de mond, maar ook bij veel lichamelijke en psychische aandoeningen. Hiervoor ontbreekt wetenschappelijke bewijs. De test kost de patiënt 40 tot 400 Euro. Bij een positieve uitslag is het advies om tandvullingen die metaal bevatten rigoreus te verwijderen en zelfs ingrijpende kaakoperaties te laten doen. Wegens het hoge percentage fout-positieve uitslagen is de test volledig onbruikbaar voor de diagnostiek van metaalallergie. Desondanks propageert de afdeling het gebruik van deze

pseudo-test op congressen voor tandartsen, op internet en zelfs in de krant.

Hogeschool van Utrecht • De Faculteit Gezondheidszorg van de HVU biedt door middel van een cursus CAM (Complementary and Alternative Medicine) een *gedegen oriëntatie* op o.a. antroposofie, homeopathie/acupunctuur, natuurgeneeswijzen, niet-reguliere manuele therapieën en traditioneel oosterse geneeswijzen. De cursusduur is 10 weken!

Op de website wordt - bij de cursusinhoud - uitsluitend gesproken over de vergoeding der behandelwijzen door zorgverzekeraars en de *zeer positieve beoordeling* door de Consumentenbond. We weten hoe misleidend dit kan zijn. Er lijkt sprake van een *me-too*-cursusje over behandelwijzen waarvan het wetenschappelijk effect nooit is aangetoond, dat op éénzijdige en zeer suggestieve manier wordt aangeprezen. De Faculteit Gezondheidszorg zou dit beneden haar waardigheid moeten achten.

Nederlandse Vereniging voor Fysiotherapie bij Kinderen NVFK

• Terwijl de fysiotherapie met toenemende krachtsinspanning bezig is zich los te maken van de oude empirie en de resultaten van haar behandelmethoden steeds meer tracht te bewijzen via goed onderzoek, ondermijnt de NVFK deze tegelijk prijzenswaardige als masochistische aanpak door een samenwerking met de Nederlandse Vereniging voor Manuele Therapie aan te gaan en in één moeite door het niet-bestaande KISS-syndroom te omarmen. Niet alleen erkent men deze pseudo-diagnose, die onder jonge ouders tot veel paniek en medicalisering leidt, maar men kwam ook tot een taakafbakening in de begeleiding van deze patiëntencategorie, die meer lijkt op het eerlijk verdelen van de buit, dan op een serieus paramedisch behandelprotocol.

Pharma Nord • Het in Naarden gevestigde bedrijf Pharma Nord heeft een treurige staat van dienst m.b.t. het aanbevelen van waardelo-

ze producten voor serieuze aandoeningen en kwam regelmatig in aanraking met de rechter en met de KOAG. Hun huis-aan-huis bladen als *Spring*, *Springlevend* en *Swing* staan vol met onbewezen claims. Het dieptepunt was wel de omvangrijke reclame voor Q-10, een wondermiddel voor vele kwalen, zoals Pharma Nord ons wil doen geloven.

Recentelijk maakt de firma het nog bonter. Scholen worden benaderd met het verzoek in schoolkranten reclame te maken voor het gebruik van melatonine, visolie, carnitine en magnesium bij kinderen die aan ADHD zouden lijden. Deze stoffen zouden een gunstige invloed hebben op leerprestaties en gedrag van ADHD-kinderen.

De firma rapporteert in een folder over een dubbelblind onderzoek met interim resultaten (ra ra, dubbelblind) waarin tot 6mg melatonine per dag wordt gegeven, terwijl in ons land de max. toegestane dosis 0.1 mg is.

Proteq • Dier en Zorg, de dierenverzekering van Proteq, dochter van de SNS Reaal groep vergoedt kosten voor homeopathie en acupunctuur bij huisdieren, mits uitgevoerd door een speciaal daarvoor geregistreerde dierenarts. Ondanks het feit dat deze behandelmethoden zijn gebaseerd op onzinnige theorieën en misleidende historische claims en de effectiviteit van deze behandelmethoden niet is aangetoond, persisteert de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde in het publiceren van lijsten van homeopathisch werkende dierenartsen en dierenartsen die acupunctuur bedrijven. Hoewel een koerscorrectie van de KNMvD in deze kwestie zeker gewenst zou zijn, zou de verzekeringsmaatschappij zich kunnen laten voorlichten door de Faculteit der Diergeneeskunde die afstand heeft genomen van deze behandelmethoden waarvan de effectiviteit niet is aangetoond. Door kosten van deze behandelmethoden te vergoeden draagt deze verzekeringsmaatschappij bij aan de mytevorming rond de effectiviteit van deze onzinnige behandelmethoden.

S.C. Heracles • In 1998 accepteerde deze voetbalclub uit Almelo de Duitse vitaminegoeroe Matthias Rath als hoofdsponsor. Dat deze vanuit zijn Almeloze vestiging zijn geld verdiende met de internethandel van nutteloze vitaminepreparaten was nog tot daaraantoe, maar dat de leiding van de club haar spelers shirtreclame liet maken voor een man, van wie eenieder ziet dat hij psychiatrische trekken vertoont

(pseudologia fantastica, achtervolgingsdenkbeelden en megalomanie) en die herhaaldelijk reguliere artsen als cardiologen, kankerspecialisten beledigt, dat was natuurlijk al schandelijk. Inmiddels heeft Rath ook aidsbehandelaars in Zuid-Afrika aangevallen en tracht hij daar de seropositieven wijs te maken dat zijn *cellulaire geneeskunde* werkzaam is tegen aids. Voor Heracles is dat nog steeds geen reden zijn banden met Rath te verbreken.

René Steenhorst, chef kwakzalverij van De Telegraaf • *De Telegraaf* is in juli 2005 een rubriek begonnen 'Prive-consult' waarbij een team van deskundigen antwoord geeft op vragen van lezers op het terrein van huisartszorg, tandheelkunde, psychiatrie, plastische chirurgie en de ...homeopathie en de orthomoleculaire geneeskunde. *De Telegraaf* is niet de eerste krant die een vraag- en antwoordrubriek begint op het gebied van de gezondheidszorg. Hoewel de VtdK zich kan voorstellen dat er bij de lezers allerlei vragen leven over de waarde van homeopathie en orthomoleculaire voeding is het onwaarschijnlijk dat zij een kritisch, op wetenschappelijke feiten gebaseerd advies krijgen. Want René Steenhorst, chef van de gezondheidspagina heeft de homeopathische arts Christien Klein en de vitamine pusher Dr. Gert Schuitemaker uitgenodigd om vragen van lezers te beantwoorden. Klein beweerde in *De Telegraaf* dat kankerpatiënten soms genezen als ze behandeld worden door een homeopathische arts en Schuitemaker wil AIDS en het vogelgriepvirus bestrijden met vitamine C. Kwakzalverij in optima forma. Onder homeopathie@telegraaf.nl en orthovoeding@telegraaf.nl kunnen lezers van de krant rechtstreeks vragen stellen aan Klein en Schuitemaker. René Steenhorst, die zijn lezers blootstelt aan kwakzalverij kan met recht de 'chef kwakzalverij' van *De Telegraaf* genoemd worden.

Teleac • In het voorjaar van 2004 heeft Teleac onder de titel *Kruiden in de roos* zes uitzendingen en een boek gewijd aan de genezende werking van kruiden en planten. In twee van de zes lessen werden alternatieve geneeswijzen als respectievelijk fytotherapie en homeopathie besproken, zonder dat werd gewezen op het feit dat deze behandelwijzen niet *evidence based* zijn. Daardoor werd gesuggereerd dat zij op een lijn zouden staan met de reguliere geneeskunde. Werd er in de eerste uitzending door een overigens als pro-alternatief bekend staande wetenschapper in zijn toelichting op de

vroegere en huidige rol van planten en kruiden in de geneeskunde nog de schijn van objectiviteit gewekt, die objectiviteit was ver te zoeken in de twee hierboven genoemde uitzendingen. Door beoefenaars van alternatieve geneeswijzen de gelegenheid te geven ongebreideld reclame te maken voor hun *believe based* therapieën heeft Teleac de kijker niet voor de eerste maal op het verkeerde been gezet.

Vakgroep psychiatrie en neuropsychologie, medische faculteit Maastricht • Sinds 1999 is als hoogleraar B aan deze vakgroep verbonden de Gentse neuropsychiater Michael Maes, die aanvankelijk een succesvolle wetenschap-

pelijke carrière had in de moleculaire psychiatrie, maar zich de laatste jaren steeds meer in alternatieve richting heeft gemanifesteerd. Hij doet dat m.n. in zijn privé-klinieken in Hasselt, Antwerpen en Gent. Hij beweert in interviews dat alle psychiatrische ziekten een lichamelijke of ook wel psycho-neuro-immunologische oorzaak hebben, veelal berustend op tekorten aan omega-3 vetzuren. Ook zware metalen, bijv. in amalgaamvullingen worden door hem aansprakelijk gesteld voor veel ernstige chronische ziekten en hij werkt daarbij samen met de omstrede Vera Stejskal die de MELISA-test uitbaat (zie pagina 16). Dat hem in Maastricht niets in de weg wordt gelegd is zeer bedenkelijk. ●

● Kort ●

Goede gaven

De contributie voor onze Vereniging behoort tot de laagste van alle ideële verenigingen die ons land telt. Met dat weinige geld wordt - naar de bescheiden mening van uw voorzitter - een indrukwekkende presentie in de media en de medisch-farmaceutische beroepsgroep bewerkstelligd. Zoiets is alleen mogelijk omdat zeer velen geheel onbezoldigd en belangeloos hun bijdrage leveren aan wat zij zien als een morele taak om de kwetsbare burger te waarschuwen voor de gevaren en valse illusies die de alternatieve geneeskunde biedt en tegen de aantasting van de status van het medisch beroep als gevolg van de alternatieve methoden die ook artsen, apothekers, verpleegkundigen en fysiotherapeuten tegenwoordig aanbieden.

Bij de eerdere rechtszaken waarmee de Vereniging werd geconfronteerd (versus VSM en later Houtsmuller) ontvingen wij veel extra donaties, waaronder enkele zeer substantiële. Tenzamen met de publiciteit die deze zaken opleverden en de ledenaanwas die ervan ook het gevolg waren pakten die zaken uiteindelijk voor onze Vereniging profijtelijk uit.

Los daarvan ontvangt de Vereniging ook incidentele donaties, zoals toen een lid van onze Vereniging de gasten t.g.v. zijn 40-jarige bruiloft om een financiële bijdrage verzocht, die hij vervolgens aan onze Vereniging schonk. Ook deed een jonge promovendus een keer hetzelfde. Misschien is het goed er hier nog eens op te wijzen dat de Vereniging valt onder de werking van artikel 24, lid 4 van de Successiewet 1956, hetgeen betekent dat er fiscale mogelijkheden zijn om dergelijke giften te faciliteren. De schenker kan zijn gift volledig aftrekken van de

belasting, terwijl de Vereniging over de schenking 11% belasting betaalt.

De meeste goede gevers willen anoniem blijven, maar wij willen hier graag melding maken van een donatie die wij recent mochten ontvangen van ons lid W.J.B. Swart, huisarts te Grave, die bij zijn afscheid onder het motto 'Geef de kwak de zak!', 5000 Euro overmaakte aan de Vereniging. Het bestuur is hem daarvoor buitengewoon erkentelijk en zal deze donatie aanwenden om de uitvoering van het jubileumboek extra aantrekkelijk te maken. ●

C.R.

NWO Eureka!prijzen 2005 uitgereikt

De Eureka!prijs is een project van NWO in samenwerking met Intermediair, de Boekhandelsgroep Nederland, de Jos Withagen Stichting, het automatiseringsbedrijf Furore en het Amsterdamse wetenschapscentrum Nemo. Jaarlijks wordt een viertal prijzen toegekend voor resp. prestaties op het gebied van wetenschapscommunicatie, voor het beste populair-wetenschappelijke boek, het beste radio- of tv-programma en voor de beste vrouwelijke prestatie op het terrein van wetenschapscommunicatie naar een breed publiek. De prijswinnaars werden op 24 mei 2005 bekend gemaakt in Nemo te Amsterdam.

Dirk van Delft, chef wetenschap van *NRC Handelsblad* ontving dit jaar de NWO Eureka!prijs voor het beste oeuvre op het terrein van wetenschapscommunicatie, s.l. zijn biografie van Heike Kamerlingh Onnes. De prijs is voor de vijfde keer toegekend door een onafhankelijke jury en

is met een geldbedrag van 12.500 Euro, de hoogste prijs op dit gebied in ons land.

Naast Dirk van Delft gingen prijzen naar Mineke Schipper met haar boek *Trouw nooit een vrouw met grote voeten*, het programma *Nieuwslicht* van de VARA en Monique Punter van het blad *Kijk*.

Mineke Schipper ontving de Intermediaire Eurekaprijs voor het beste populair wetenschappelijke boek. *Nieuwslicht* kreeg de Jos Withagen Eurekaprijs in de categorie beste radio- of tv-programma. Monique Punter werd bekroond met de Furore Eurekaprijs voor de beste vrouwelijke prestatie op het terrein van wetenschapscommunicatie naar het brede publiek.

De laatste drie prijzen zijn gebaseerd op ruim 3000 reacties via de websites van NWO en *Intermediair*. De winnaars van de laatste drie prijzen ontvangen elk 7500 Euro. Voor alle winnaars is er het Eurekabeeldje van de Delftse beeldende kunstenaar Richard de Vrijer.

Op de longlist voor het beste populair-wetenschappelijke boek van 2004, samengesteld door Intermediair en de NWO (Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek) die 15 titels telde, prijkte ook de handelseditie van Renckens' *Dwaalwegen in de geneeskunde. Over alternatieve geneeswijzen, modeziekten en kwakzalverij*. Daarover stelde men: 'Renckens was even niet van het tv-scherm te branden toen het brede publiek lucht kreeg van zijn proefschrift. De auteur verzet zich fel tegen de vele alternatieve geneeswijzen en evenzeer tegen de reguliere artsen die lijders aan 'modeziekten' steunen in hun idee dat ze echt ziek zijn.' Onze voorzitter viel dus niet in de prijzen, maar zijn reactie was sportief: 'Het meedoen is belangrijker dan het winnen!' ●

Drs. A.L. Ternee

● Correspondentie ●

Op 5 juli ontving de redactie van het NTtdK de volgende brief van de Nederlandse Vereniging voor Manuele Therapie, een onderdeel van het Koninklijk Nederlands Genootschap voor Fysiotherapie.

Geachte redactie,

In het NTtdK van maart 2005 staat een artikel over het KISS-syndroom. Het artikel vermeldt o.a. dat manuele therapie niet evidence based zou zijn. Namens het bestuur van de NVMT willen we hierop reageren.

Wij bestrijden dat Manuele Therapie niet evidence based zou zijn; integendeel. Uit bijgaand overzicht van Nederlandse onderzoeken zult u kunnen opmaken dat er voor manuele therapie wel degelijk evidence is en aanvullend dat er ook steeds meer evidence komt. Ook sturen wij u als bijlage een stuk dat over manuele therapie

geschreven is t.b.v. de opleiding huisartsgeneeskunde van de universiteit van Utrecht. Ook hierin wordt de evidence gemeld.

Manuele Therapie is een reguliere vorm van geneeskunde die ook als zodanig wordt vergoed. Daarnaast staan manueeltherapeuten geregistreerd in het Centraal Kwaliteitsregister van het KNGF en zijn zij lid van de NVMT. Ze hebben een gedegen opleiding afgerond bij een van slechts vier erkende opleidingen voor manuele therapie in Nederland of de universitaire opleiding in België.

Wij gaan ervan uit dat hiermee het tegendeel van uw stelling in het artikel aangetoond is en zouden het zeer op prijs stellen wanneer u een rectificatie plaatst in het volgende exemplaar van NTtdK.

Met vriendelijke groeten,

Drs. A. Klein, Voorzitter NVMT

PR-offensief van manuele therapeuten en artsen

Hun afkomst is uitermate nederig, want hun voorgangers waren natuurlijk in ons land ongeschoolde 'krakers' en in het buitenland kwakzalvers als osteopaten en chiropractoren, maar de beroepsgroep is duidelijk bezig zich te emanciperen en tracht zich met alle geweld te

ontdoen van zijn negatieve alternatieve imago. Niet alleen bovenstaande brief wijst daarop, maar ook de grote broers van de manueel actieve fysiotherapeuten van de NVMT, de artsen verenigd in de federatie NVAMG (samengesteld uit de bloedgroepen VAMG en VAOMG) trachten pre-

cies hetzelfde te bereiken. Zo stelde VAOMG-voorzitter Hansen (dus van de OMG-factie) dat het federatiebestuur 'zich bezig houdt met beter, lees "niet alternatief", positioneren van ons vak op de gezondheidszorgmarkt en wel liefst zo dat zorgverzekeraars ons honoraria normaal vergoeden' (Tijdschr. Man. Geneesk 2/2004; p. 14). PR-adviseurs hebben de federatiepartners in dit verband ook geadviseerd met één naam naar buiten te komen, hetgeen geen eenvoudige zaak is. De oud-leerlingen van Sickesz zullen wellicht gedwongen worden afstand te nemen van de terminologie die hun idool en erelid ooit bedacht. Een pijnlijk proces, maar de economische werkelijkheid dwingt er wellicht toe. Toch kunnen wij optimistisch zijn over de toekomst van de NVAMG, want een niet gering aantal artsen beheerst en praktiseert zowel de gewone manipulatie als ook het orthomanele handwerk. Op de ledenlijst telden wij: 90 exclusieve beoefenaren van de manuele geneeskunde, 52 exclusieve beoefenaren van de orthomanele geneeskunde en 17 'dubbeltalenten': artsen die beide methoden beheersen. (Opvallend was dat Sickesz niet geregistreerd is als toepasser van gewone manuele geneeskunde, terwijl haar advocaat in de rechtszaak trachtte haar gehele praktijk tot die tak van sport terug te praten. Hij stelde ook dat er in ons land inmiddels 150 artsen waren die OMG toepasten. Waarom liegen die alternatieve artsen toch altijd zo?)

De NVMT heeft ook een zeer actief beleid en stuurt ronkende ingezonden brieven naar elke instantie die haar ongenoegen opwekt. Zo werden zelfs de o zo voorzichtige auteurs van het onzinnige NTvG-artikel over het (niet-bestaande) KISS-syndroom getraceerd op een ingezonden brief van drie leden van de EWMM Nederland: deze heren zijn lid van de NVMT en zijn ingeschreven in het register van manueel therapeuten, die derhalve Europese nascholing mogen ontvangen op het gebied van het KISS-syndroom. De brieven schrijvers waren het oneens met de conclusie van Brand c.s. dat het KISS-syndroom mogelijk niet bestaat en dat er in elk geval geen manipulaties van de nek bij pasgeborenen moeten plaatsvinden. Bewijs voor effectiviteit ontbreekt en er zijn potentiële risico's. Met die laatste stelling zijn de brieven schrijvers het niet eens wat sinds 1988 wordt het de nek omdraaien van pasgeborenen in ons land niet meer gedoed (de brieven schrijvers spraken van 'rotatiemanipulatie') en de ongelukken waren natuurlijk gevolg van behandeling door chiropractors en manuele therapeuten die niet geregistreerd waren.

Als bijlage bij de brief van de NVMT aan het NTTdK werden de titels van vier proefschriften genoemd en enkele verwijzingen naar overige li-

teratuur. De vier proefschriften, drie van fysiotherapeuten Hoving, Bergman en Van der Wulff en een van bewegingswetenschapper Bergman, laboreren allen aan dezelfde zwakten: manuele therapie is nooit dubbelblind toe te passen, de groepen waren steeds toch vrij klein, de voordelen van manuele therapie t.o.v. andere vormen van begeleiding zijn niet groot en werden met de tijd steeds kleiner, terwijl vrijwel alle onderzoek uit Nederland afkomstig is. In het buitenland wordt veel minder effect gevonden en dat verklaart de NVMT door het feit dat onze manueeltherapeuten meer 'specifieke kennis en vaardigheden' hebben. Toch trekt men de 'voorlopige conclusie' dat manuele therapie bij hoofdpijn, lage rug- en nekklachten, schouderklachten en zelfs bij osteoarthrose (=slijtage) effectief is. Wij zijn van mening dat zoiets alleen gesteld kan worden door zeer selectief te citeren uit de wetenschappelijke literatuur en dat dat onkritische citeren niet begrijpelijk is als het mensen betreft die denken dat zij wervels in het gareel kunnen zetten en hoe dan ook hun behandelwijze al vele jaren in praktijk brengen.

Een van de gepromoveerde fysiotherapeuten Peter van der Wurff voerde het woord op het grote twejaarlijkse NVMT-congres in Veldhoven in maart 2005. Hij deed onderzoek naar het SI-gewricht en vatte zijn voordracht als volgt samen: 'Sacro-iliacaal gerelateerde pijn: niets is heilig. Over de rol van het SI-gewricht bij lage rugpijn bestaan veel heilige huisjes. Hier staat de onzekerheid over het aantonen van enige betrokkenheid van het SI-gewricht tegenover. Deze learnshop geeft een beeld van de huidige stand van de wetenschap in directe relatie tot de dagelijkse praktijk.'

Kerkvader Augustinus moet eens gezegd hebben dat iets niet noodzakelijk waar is als het slecht geformuleerd is en niet noodzakelijk vals als het prachtig onder woorden is gebracht. De waarheid van die woorden wordt met deze krompraat weer eens op ongedwongen wijze bevestigd. ●

C.N.M. Renckens